

Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa
SEKCJA ANALIZ EKONOMICZNYCH POLITYKI ROLNEJ

ul. Wspólna 30, Pokój 338
00- 930 Warszawa
<http://www.fapa.com.pl/saepr>

tel. (+48 22) 623 10 01
fax. (+48 22) 623 17 07
e-mail: saepr@fapa.com.pl

**WPROWADZENIE SYSTEMU PŁATNOŚCI
BEZPOŚREDNICH W PAŃSTWACH
UE-15 W EFEKCIE REFORMY WPR Z
LUKSEMBURGA Z 2003R.**

Autorzy:
Zespół SAEPR

WARSZAWA, MAJ 2005 R.

Przejsie na SPJ

Reforma WPR z 2003 r. w swoim zamyśle miała doprowadzić do rozdzielenia płatności bezpośrednich od produkcji rolnej (*decoupling*). Mechanizm ten w trakcie negocjacji spotkał się z krytyką niektórych państw UE-15. Obawiały się one, że przejście na inny system płatności może doprowadzić do gwałtownego ograniczenia produkcji na pewnych rynkach, np. rynku wołowiny.

W rezultacie wprowadzono szereg mechanizmów przejściowych, które w pewnym stopniu nadal wiążą produkcję rolną z płatnościami. Państwa UE-15 zdecydowały się na takie rozwiązania, które są najkorzystniejsze dla ich rolników, oraz które gwarantują, że nie nastąpią gwałtowne zmiany w poziomie produkcji. Nie mniej w przyszłości, płatności mają być niepowiązane z decyzjami produkcyjnymi. Pod tym względem system płatności bezpośrednich obowiązujący obecnie w Polsce, który jest prawie całkowicie niezwiązany z produkcją, jest bliski unijnemu systemowi docelowemu.

Państwa członkowskie wybierały pomiędzy dwoma systemami płatności¹:

- a. Jednolitą płatnością na gospodarstwo (JPG), zwaną też systemem historycznym;
- b. Jednolitą płatnością regionalną (JPR).

Kwota **płatności na gospodarstwo** jest równa średniej kwocie płatności bezpośrednich otrzymywanych przez gospodarstwo w okresie referencyjnym 2000-2002. Dla każdego gospodarstwa jest obliczona stawka jednostkowa płatności – odrębna na obszar odłogowany i odrębna na pozostałych użytkach rolnych (UR) uprawnionych do płatności. Płatności w przeliczeniu na hektar są różne dla każdego gospodarstwa.

Kraje członkowskie mogły zamiast JPG zastosować jednolitą **płatność regionalną** (JPR). Regiony zostały zdefiniowane przez kraje członkowskie na podstawie obiektywnych kryteriów. Kraje mające poniżej 3 mln ha UR uprawnionych do nowych płatności, mogłyby być traktowane jako jeden region. W tym przypadku dla wszystkich rolników z wydzielonych regionów stosowane są regionalne stawki płatności na hektar, jednolite dla wszystkich gruntów lub zróżnicowane na trwałe użytki zielone i pozostałe grunty uprawnione do płatności. W JPR całą regionalną kopertę finansową lub jej część dzieli się pomiędzy wszystkich rolników z regionu, także tych, którzy nie otrzymywali płatności w okresie referencyjnym.

Najczęściej kraje członkowskie wybierają **system mieszany**, który jest kombinacją płatności na gospodarstwo i płatności regionalnej. W systemie mieszanym udział płatności na gospodarstwo i płatności regionalnej jest albo stały, albo stopniowo zmniejszany jest udział w tym systemie płatności historycznej aż do całkowitego przejścia na płatność regionalną (tzw. system **mieszany zmienny**).

W nowych krajach członkowskich funkcjonuje czasowo uproszczony system **Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO)**. Płatności dla rolników składają się ze stawki podstawowej oraz dopłat uzupełniających do powierzchni. Płatności uzupełniające pochodzą z budżetu unijnego oraz z budżetów krajowych nowych krajów członkowskich.

W latach 2005, 2006, 2007 rolnicy z nowych krajów członkowskich UE będą otrzymywać dopłaty do produkcji odpowiednio w wysokości 30%, 35%, 40% w stosunku do płatności, które obowiązywały w krajach UE-15 (*phasing in*).

¹ Więcej informacji na temat nowego systemu płatności bezpośrednich w publikacji SAEPR/FAPA: Ocena reformy WPR uzgodnionej w Luksemburgu 26 czerwca 2003r. z perspektywy Polski http://www.fapa.com.pl/saepr/rap/Reforma%20WPR_nowa.pdf.

Nowe kraje członkowskie powinny odejść od systemu uproszczonego i wdrożyć System Płatności Jednolitej najpóźniej do 2009 roku (tabela 1).

Tabela 1. Harmonogram wdrażania Systemu Płatności Jednolitej (SPJ) w krajach UE

Rok	Kraje członkowskie
2005	Austria, Belgia, Dania, Niemcy, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania
2006	Finlandia, Francja, Grecja, Holandia, Hiszpania
2007	Malta, Słowenia
2009 najpóźniej	Cypr, Czechy, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Słowacja

Źródło: Irish Farmers Journal Interactive, Agriculture 2004/05, Common Agricultural Policy – a patchwork of interpretations, www.farmersjournal.ie/indsup2004/overview01.pdf

W 2005 r. w ramach reformy Wspólnej Polityki Rolnej większość krajów UE rozpoczęła stopniowe przejście od systemu dopłat do produkcji do Systemu Płatności Jednolitej. W latach następnych będą do nich dołączały pozostałe kraje. Polska powinna przejść na system SPJ najpóźniej w 2009 r. W nowym systemie poziom dopłat będzie w większym stopniu uzależniony od spełnienia wymagań ochrony środowiska i bezpieczeństwa żywności oraz dobrostanu zwierząt.

Przyjęte systemy płatności różnią się w poszczególnych krajach UE. Tabela 2 pokazuje jakie systemy wybrały kraje UE-15.

Tabela 2. Wybór systemu płatności przez kraje UE-15.

Kraj	Model płatności
Austria	Płatność na gospodarstwo
Belgia	Płatność na gospodarstwo
Francja	Płatność na gospodarstwo
Irlandia	Płatność na gospodarstwo
Holandia	Płatność na gospodarstwo
Portugalia	Płatność na gospodarstwo
Włochy	Płatność na gospodarstwo
Hiszpania	Płatność na gospodarstwo
Grecja	Płatność na gospodarstwo
Szkocja i Walia	Płatność na gospodarstwo
Dania	Mieszany stały
Luksemburg	Mieszany stały
Szwecja	Mieszany stały
Irlandia Północna	Mieszany stały
Finlandia	Mieszany zmienny
Niemcy	Mieszany zmienny
Anglia	Mieszany zmienny

Źródło: Irish Farmers Journal Interactive, Agriculture 2004/05, Common Agricultural Policy – a patchwork of interpretations, www.farmersjournal.ie/indsup2004/overview01.pdf

Poniżej przedstawiono różne rozwiązania przyjęte na poszczególnych rynkach i w poszczególnych krajach.

Płatności zbożowe

Wsparcie producentów zbóż, które obowiązywało w UE do końca 2004 r., polegało na płatności bezpośredniej w wysokości 63 euro/t mnożonej przez plon referencyjny zbóż.

Zgodnie z reformą WPR płatność bezpośrednia za zboża, rośliny oleiste rośliny wysokobiałkowe (w części podstawowej) zostaje włączona do nowego systemu. Kraje

członkowskie mogą pozostawić do 25% płatności za zboża jako płatność specyficzną w sektorze upraw polowych lub alternatywnie do 40% uzupełniających płatności dla pszenicy durum. Jedynymi krajami, które utrzymały 25% płatności zbożowych są Francja i Hiszpania.

Dotychczas dodatkowe wsparcie dla roślin wysokobiałkowych w wysokości 9,5 euro/t zostało utrzymane. Stawka płatności liczona jest w oparciu o średni unijny plon referencyjny i wynosi 55,57 euro/ha.

Ceny interwencyjne zbóż utrzymano na dotychczasowym poziomie. Z zakupów interwencyjnych wyłączono żyto, co pozwala uniknąć nadmiernego zwiększania jego zapasów w UE.

Pozostaje natomiast dopłata do produkcji pszenicy twardej. W regionach tradycyjnej jej uprawy jest ona niezależna od wielkości produkcji, czyli zostanie włączona do płatności jednolitej i wyniesie w sezonie 2005/06 – 291 euro/ha i od 2006/07 – 285 euro/ha. W pozostałych regionach uprawy tej pszenicy dopłaty będą stopniowo eliminowane. Dodatkowa premia za jakość ziarna przewidziana jest dla producentów pszenicy twardej, wykorzystywanej w produkcji semoliny² i makaronów, w regionach tradycyjnej jej uprawy, w wysokości 40 euro/ha.

Rośliny energetyczne

Reforma WPR obejmuje wsparcie produkcji surowców używanych do wytwarzania biopaliw lub przetwarzanych w energię elektryczną lub ciepłą. Wysokość wsparcia ustalono na poziomie 45 euro na ha. Gwarantowana powierzchnia tych upraw objęta dofinansowaniem w UE-15 wynosi 1,5 mln ha. Pomoc będzie przysługiwać wyłącznie na powierzchni objęte umowami kontraktacyjnymi z zakładami przetwórczymi.

Płatności specyficzne

Kraje członkowskie, które obawiają się zaniechania produkcji rolniczej w niektórych regionach w wyniku wprowadzenia SPJ, mogą utrzymać wsparcie produkcji w niektórych sektorach.

Tabela 4. Stopień dopuszczalnego powiązania płatności sektorowych z produkcją

Płatności	Stopień powiązania (%)
Zboża i rośliny oleiste	0-25
Pszenica durum	0-40
Ryż	42
Rośliny wysokobiałkowe (płatność dodatkowa)	100
Ziemniaki skrobiowe	60
Susz paszowy	52
Orzechy	100
Rośliny energetyczne	100
Owce	0-50
Wołowina, premie z tytułu:	
uboju cieląt oraz	0-100
krów mamek i	0-100
uboju bydła dorosłego lub	0-40
uboju bydła dorosłego lub	0-100
specjalnej premii wołowej	0-75
Mleko (od 2007 roku!)	100
Pomoc na osuszanie, regiony izolowane	100

Źródło: *Analysis of the 2003 CAP Reform, OECD 2004*

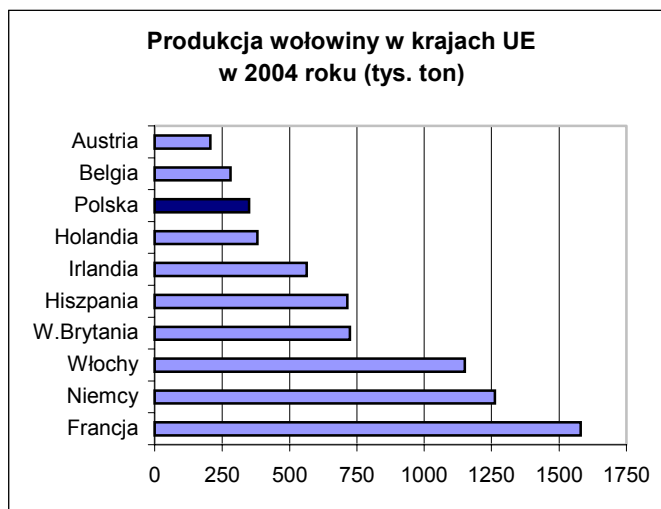
² Grubo zmielona pszenica durum.

Rynek wołowiny po przejściu na SPJ

Rynek mięsa wołowego i cielęcego jest drugim co do wielkości sektorem produkcji rolnej w UE-15 z 10% udziałem w wartości całej produkcji rolnej Wspólnoty, a także drugim pod względem wsparcia budżetowego. Polska zajmuje dopiero ósmą pozycję wśród krajów UE. Od lat czołowymi producentami wołowiny są: Francja, Niemcy, Włochy i Wielka Brytania.

System wsparcia bezpośredniego producentów bydła i owiec oraz upraw polowych, który obowiązywał w UE do końca 2004 roku był uzależniony od ilości zwierząt, a także wielkości i rodzaju upraw.

System dopłat w sektorze wołowiny, cielęciny i baraniny składał się z następujących premii:

Źródło: Eurostat

1. Specjalna premia wołowa przyznawana jeden raz w ciągu życia każdego byka w wieku powyżej 9 miesięcy (210 euro/sztukę) oraz dwukrotnie w okresie życia każdego wolca po osiągnięciu 9 i 21 miesięcy życia (150 euro/sztukę).
2. Premia za krowy mamki (200 euro/sztukę) przyznawana każdemu producentowi, który nie dostarcza mleka ani produktów mlecznych ze swojego gospodarstwa przez okres 12 miesięcy od daty złożenia wniosku o przyznanie premii.
3. Premia za ubój bydła dorosłego (80 euro/sztukę) dotyczy buhajów, wolców, krów i jałówek po ukończeniu 8 miesiąca życia przeznaczonych na ubój lub eksport do kraju trzeciego.
4. Premia za ubój cieląt (50 euro/sztukę) dotyczy zwierząt w wieku 1-7 miesięcy życia i wadze tuszy powyżej 160 kg.
5. Płatność za ekstensyfikację (100 euro) do każdej udzielonej premii specjalnej i premii za krowy mamki, pod warunkiem, że w danym roku kalendarzowym gęstość obsady w gospodarstwie nie przekroczy 1,4 SD na hektar powierzchni paszowej. Państwa członkowskie mogły też zdecydować o wypłaceniu dotacji w tej wysokości lub też stawek niższych (40 euro przy gęstości obsady 1,4-1,8 SD na hektar oraz 80 euro przy gęstości obsady poniżej 1,4 SD na hektar).
6. Premia za ubój poza sezonem dotyczy zwierząt, za które rolnik otrzymał już specjalną premię wołową. Celem jest zachęcanie producentów do uboju poza sezonem.

Dopłaty obowiązujące do końca 2004 r. „wchodzą” do nowego systemu płatności z tym, że kraje członkowskie mogą wyłączyć z systemu część płatności specyficznych. Zgodnie z art. 68 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. dla sektora wołowiny kraje członkowskie mogą dokonać dodatkowej płatności na rzecz rolników w ujęciu rocznym wyłączając z systemu opcjonalnie:

1. 100% premii ubojowej na cielęta,
+ 100% premii z tytułu krów mamek,
+ 40% premii za ubój bydła dorosłego;
2. 100% premii ubojowej na cielęta,
+ 100% premii za ubój bydła dorosłego;
3. 100% premii ubojowej na cielęta,
+ 75% specjalnej premii wołowej.

Zgodnie z art. 67 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. kraje członkowskie mogą też wyłączyć z systemu do 50% płatności z tytułu owiec i kóz.

Większość krajów członkowskich już podjęła decyzję odnośnie stopnia powiązania płatności z produkcją (tabela 3).

Tabela 3. Powiązanie z produkcją dopłat za wołowinę, baraninę oraz zboża

Kraj	Powiązanie z produkcją
Austria	100% na krowy mamki 40% za ubój bydła dorosłego 100% za ubój cieląt
Belgia	100% na krowy mamki 100% za ubój cieląt (tylko we Flandrii)
Dania	75% specjalnej premii wołowej 50% premii owczej
Finlandia*	75% specjalnej premii wołowej 50% premii owczej
Francja*	100% na krowy mamki 40% za ubój bydła dorosłego 100% za ubój cieląt 50% premii owczej 25% płatności do zbóż
Grecja*	50% premia owcza
Holandia*	40% za ubój bydła dorosłego 100% za ubój cieląt
Portugalia	100% na krowy mamki 40% za ubój bydła dorosłego 100% za ubój cieląt 50% premii owczej
Szwecja	75% specjalnej premii wołowej
Hiszpania*	100% za ubój cieląt 40% za ubój bydła dorosłego 50% premii owczej 25% upraw jednorocznych (w tym zbóż)

* kraje, które zaplanowały przejście na SPJ w 2006 r. mogą zmienić swoje stanowisko do sierpnia 2005 r.

Źródło: *Irish Farmers Journal Interactive, Agriculture 2004/05, Common Agricultural Policy – a patchwork of interpretations*, www.farmersjournal.ie/indsup2004/overview01.pdf

Przykłady rozwiązań w poszczególnych krajach

System mieszany stały - Szwecja

Kraj będzie podzielony na 5 regionów. Połowa premii na krowy mamki i premii ekstensyfikacyjnej, 40% premii ubojowej oraz 67,5% premii mlecznej będą obliczane na podstawie danych historycznych. Pozostała część będzie wypłacana jako płatność regionalna w wysokości 125 euro/ha trwałych użytków zielonych.

W przypadku pozostałych gruntów płatność będzie się różniła w zależności od regionu od 125 euro/ha na północy kraju do 255 euro/ha na południu.

Do 2007 r. poza płatnościami regionalnymi pozostanie 75% specjalnej premii wołowej oraz część premii mlecznej. Co do pozostałych kierunków produkcji rolnik będzie miał swobodę wyboru.

System mieszany stały - Dania

Stawka płatności regionalnej będzie w Danii wynosić 310 euro/ha w przypadku gruntów ornych i przemiennych użytków zielonych, natomiast w przypadku trwałych użytków zielonych płatność będzie się składała ze stawki podstawowej 67 euro/ha oraz dopłaty obliczanej na podstawie danych historycznych.

Połączone z produkcją pozostaną jedynie 75% specjalnej premii wołowej oraz 50% premii owczej.

System mieszany stały - Luksemburg

Płatność składa się ze stawki regionalnej wynoszącej 90 euro/ha oraz dopłaty obliczanej na podstawie danych historycznych. Do obliczenia płatności historycznych będzie uwzględniane 85% premii na krowy mamki i premii mlecznej oraz 65% wysokości pozostałych premii. Około 15-35% przechodzi do płatności regionalnej.

System mieszany zmienny - Finlandia

Kraj podzielono na 3 regiony w oparciu o plony referencyjne. Płatność regionalna będzie stosowana we wszystkich regionach. Będzie ona jednak różnić się od 200 do 250 euro/ha w zależności od regionu.

Dopłaty do stawki regionalnej będą obliczane na podstawie danych historycznych z uwzględnieniem 25% specjalnej premii wołowej oraz 70% premii mlecznej. Dopłaty będą wprowadzane stopniowo.

Powiązanie z produkcją zostanie zachowane dla 75% specjalnej premii wołowej. Finlandia planuje wprowadzenie reformy dopiero od 2006 r. Dlatego nie ma jeszcze ostatecznej decyzji odnośnie pozostawienia 50% premii owczej i 10% za wołowinę wysokiej jakości zgodnie z art. 69.

System mieszany zmienny - Wielka Brytania (Anglia)

System stosowany w Anglii jest najbardziej dynamiczny ze wszystkich krajów członkowskich UE. Płatność będzie się składać z części obliczanej w oparciu o płatności historyczne (HIS) oraz obszarową płatność regionalną (REG).

W celu organizacji płatności zostaną wydzielone 3 regiony: region zaliczany do warunków normalnych, region z warunkami szczególnie niekorzystnymi (obecne ONW) poza torfowiskami oraz region torfowiskowy.

Udział regionalnych płatności obszarowych będzie stopniowo wzrastał do 2012 r., kiedy Anglia przejdzie na jednolitą płatność regionalną.

Tabela 5. Udział % płatności obszarowych i historycznych w Anglii

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
REG	10%	15%	30%	45%	60%	75%	90%	100%
HIS	90%	85%	70%	55%	40%	25%	10%	0%

Tabela 6. Wysokość rocznych płatności obszarowych i historycznych w Anglii (£)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HIS	41 937	39 197	30 853	24 244	17 634	11 023	4 410	-
REG	3 759	5 859	11 201	16 803	22 406	28 010	33 617	37 355
Razem na 1 ha UR	228	225	210	205	200	195	190	187

Źródło: Paul Oughton. CAP Reform Agreed for England, 2004, www.mooreallen.co.uk/agriculture/cap-reform-february-2004.htm

System mieszany zmienny - Niemcy

W systemie przyjętym w Niemczech kraj podzielono na regiony w oparciu o landy, z tym że Berlin zaliczono do Brandenburgii, Bremę do Dolnej Saksonii, zaś Hamburg do Szlezwiku-Holsztyna. W sumie Niemcy podzielono na 13 regionów, w każdym z których jest stosowany jednolity system płatności. Wdrożenie zreformowanej WPR będzie prowadziło do nieznacznej redystrybucji środków pomiędzy regionami. Regiony otrzymają 65% płatności bezpośrednich w oparciu o czynnik historyczny. Zostanie w nim uwzględnione 100% premii mlecznej, premii na krowy mamki, specjalnej premii wołowej, premii ubojowych na cielęta oraz dopłat za susz paszowy, 50% premii na ekstensyfikację i na owce, 25% uzależnionych od produkcji płatności za skrobię oraz susz paszowy.

Natomiast pozostałe 35% środków będzie dzielone pomiędzy regionami w oparciu o powierzchnię użytków rolnych. Będą obowiązywały różne dopłaty do gruntów ornych i łąk. W 2005 r. dopłaty do gruntów ornych składać się będą ze 100% płatności dla upraw polowych i nasion oraz 75% płatności za skrobię ziemniaczaną. W przypadku dopłat do łąk, dopłaty będą się składały z 100% premii ubojowych na bydło dorosłe i narodowej koperty wołowej oraz 50% premii ekstensyfikacyjnej.

W latach 2010–2013 płatności będą ujednoczone, co będzie prowadzić do stopniowego przejścia do obszarowego modelu regionalnego. Od 2013 r. będzie obowiązywała jedna stawka za ha zarówno dla gruntów ornych i pastwisk stałych. Szacuje się, że będzie ona wynosić ok. 300 euro/ha.

Scenariusz skutków Reformy WPR dla Niemiec

Niemiecki Instytut Gospodarki³ opracował scenariusz skutków reformy WPR i przejścia na system regionalny w Niemczech do 2012 r. Ze względu na wagę rynku niemieckiego dla rozwoju polskiego rolnictwa i eksportu, poniżej przytoczone są założenia i wyniki tej analizy:

- spadek cen żyta o ok. 10% na skutek zniesienia interwencji;
- spadek cen mleka o 17%;
- spadek cen wołowiny o 7,5%;
- spadek cen cielęciny i młodego bydła o 30%;

³ Institut für Betriebswirtschaft der Bundesforschungsanstalt für Landwirtschaft, Braunschweig

- 5% modulację;
- spodziewane jest zmniejszenie powierzchni upraw zbóż o ok. 10% w skali całego kraju. Przy czym spadek ten będzie najbardziej znaczący w nowych landach;
- obszar uprawy żyta zostanie ograniczony w nowych landach o prawie 1/3;
- lekki spadek (poniżej 5%) powierzchni upraw oleistych. Wzrośnie znaczenie oleistych uprawianych jako surowce odnawialne. Zaletą prowadzenia uprawy oleistych na cele energetyczne będzie z jednej strony uzyskiwanie płatności na rośliny energetyczne (płatności powiązane z produkcją), a dodatkowo zwiększy się wykorzystanie obszarów odłogowanych.
- powierzchnia strączkowych obniży się o 18%. Premie wiążące te uprawy z produkcją nie będą już wystarczające by zapewnić konkurencyjność;
- wzrośnie obszar odłogowany. (włączając powierzchnię upraw roślin oleistych jako surowców odnawialnych) zostanie zwiększony przeciętnie o 50%. Zaznaczają się tu jednak różnice regionalne. Podczas gdy w regionie północnym powierzchnia odłogowana wzrośnie zaledwie o około 10%, to w regionie wschodnim wzrośnie ona o około 75%. Świadczy to o wzroście odłogowania w regionach przynoszących niższe plony.
- Pomimo spadku cen i oddzielenia płatności mlecznych od produkcji utrzymany zostanie poziom produkcji mleka w wysokości odpowiadającej wielkości kwot mlecznych. W wyniku handlu kwotami zaznaczy się jednak częściowe przesunięcie produkcji mleka z gospodarstw o małych stadach do gospodarstw o średniej i dużej obsadzie krów mlecznych.
- **Reforma WPR najsilniej wpłynie na produkcję wołowiny.** Oddzielenie płatności od produkcji usunie dotychczasowy bodziec do prowadzenia produkcji, jakim była premia zwierzęca. **Hodowla krów mamek zostanie ograniczona o 40%, a bydła opasowego o około 17%.**

Tempo ograniczania produkcji przebiegnie jednak różnie w zależności od wielkości obsady bydła w gospodarstwie. Gospodarstwa o niższej obsadzie będą zmniejszać produkcję w tempie szybszym niż przeciętnie w całym kraju. Wynika to głównie z faktu, iż gospodarstwa te będą przekierowywać swoją produkcję z bydła opasowego na bydło mleczne. Natomiast gospodarstwa wyspecjalizowane, charakteryzujące się wyższą obsadą bydła opasowego ograniczają swoją produkcję w tempie poniżej średniej krajowej.

Konkurencyjność bydła opasowego w warunkach oddzielonych płatności od produkcji będzie w przyszłości uzależniona przede wszystkim od rozwoju cen rynkowych na mięso wołowe jak i cen cielęciny i młodego bydła.
- **Produkcja wołowiny ogółem spadnie o 9%**, podczas gdy produkcja mięsa bydła mlecznego pozostanie na stałym poziomie.

Wnioski dla Polski

Reforma systemu płatności bezpośrednich w UE jest szansą dla polskiego rolnictwa. W UE-15 następuje obecnie redystrybucja płatności, odejście od „produkcji pod płatności” w kierunku „produkcji na rynek”, obniżenie opłacalności produkcji na niektórych rynkach oraz obniżenie poziomu produkcji. W tym samym momencie polskie rolnictwo znalazło się na jednolitym rynku i zostało objęte WPR. Oderwane od produkcji płatności bezpośrednie w polskim systemie płatności pozwalają maksymalnie wykorzystać nowe szanse produkcyjne na rynku unijnym oraz w pewnym zakresie rekompensują rolnikom koszty akcesji.

Aneks

